

Глядик Б. М.

аспірант Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, Україна, glyadykbohdan@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-7498-370X>

Петришин Л. Й.

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, Україна, ludmyla.petryshyn@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4506-1523>

Кульчицький В. Й.

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України, Тернопіль, Україна, kulchytskyjvy@tdmu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5863-3204>

Кульчицький Т. Р.

доктор філософії в галузі права, старший викладач кафедри кібербезпеки Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, Тернопіль, Україна, taraster20@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7044-1563>

СУТНІСТЬ СОЦІОКОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

Анотація. Соціокомунікативна компетентність є важливою складовою професійної підготовки фахівців соціальної сфери. Вона передбачає сформованість умінь та навичок ефективної взаємодії, спілкування, розуміння інших людей. У статті досліджено роль соціокомунікативної компетентності для майбутніх фахівців соціальної сфери. З'ясовано, що в сучасному швидкоплинному світі висококваліфікований спеціаліст повинен володіти навичками ефективного спілкування, для того щоб орієнтуватися у складному світі людських взаємодій, сприяти позитивним соціальним змінам і надавати етичні та культурно компетентні послуги. Зазначено, що дослідники розглядають цю компетентність як здатність чітко висловлюватися, розпізнавати сигнали в контексті та адаптуватися до потреб співрозмовника. Констатовано, що вона включає створення партнерських відносин і розв'язання проблем за допомогою ефективної комунікації. Проаналізовано сутність поняття «соціокомунікативна компетентність», розглянуто її складові та структуру. Обґрунтовано необхідність розвитку в студентів соціальної сфери емпатії, рефлексії, комунікативних умінь, здатності встановлювати контакт, організовувати партнерську взаємодію, долати конфлікти; показано важливість формування цієї компетентності в майбутніх фахівців соціальної сфери для успішного провадження ними професійної діяльності. Розкрито основні структурні компоненти соціокомунікативної компетентності й наведено підходи до формування цих компонентів у майбутніх фахівців. Запропоновано конкретні шляхи та педагогічні умови формування соціокомунікативної компетентності майбутніх фахівців у процесі вивчення гуманітарних дисциплін, проходження практики, позааудиторної роботи. Наголошено, що формування соціокомунікативної компетентності є важливим завданням підготовки конкурентоспроможних, професійно мобільних фахівців соціальної сфери.

Ключові слова: соціокомунікативна компетентність, фахівці соціальної сфери, професійна підготовка, компоненти соціокомунікативної компетентності, комунікативні вміння та навички, взаємодія, спілкування, розуміння інших.

JEL classification: I21.

DOI: 10.32987/2617-8532-2024-1-34-45.

Тема статті відкриває широкий простір для дослідження ключових аспектів, що стосуються розвитку важливих навичок у майбутніх фахівців соціальної сфери. Соціокомунікативна компетентність, яка включає в себе набір здібностей, умінь і знань, необхідних для ефективної комунікації та взаємодії в суспільстві, має вирішальне значення для успішної професійної діяльності у сфері соціальної роботи, соціальної педагогіки, психології, соціології та інших споріднених галузях.

Однією з основних проблем є неоднозначне розуміння та визначення самої концепції соціокомунікативної компетентності. Зокрема, важливо з'ясувати складові цієї компетентності, характер їх взаємодії між собою та особливості їх прояву в різних ситуаціях контакту з людьми.

Іншою проблемою є розроблення ефективних методик навчання й розвитку соціокомунікативної компетентності в майбутніх фахівців соціальної сфери. Важливо визначити оптимальні підходи до формування цих навичок, щоб вони були не лише теоретичною базою, а й здатністю до практичного застосування в складних ситуаціях реального життя.

Ще однією проблемою є визначення механізмів адаптації соціокомунікативної компетентності до змін у соціальному середовищі. Сучасне суспільство постійно еволюціонує, й вимоги до фахівців у соціальній сфері змінюються разом із ним. Тому

важливо з'ясувати, як можна підтримувати актуальність та ефективність соціокомунікативної компетентності в умовах постійної зміни.

Загалом постановка проблеми в контексті соціокомунікативної компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери дає можливість глибше розуміти не лише сутність цієї компетентності, а й способи її розвитку та вплив на суспільство в цілому.

Сучасні тенденції розвитку суспільства вимагають підготовки компетентних, конкурентоспроможних фахівців у всіх галузях, зокрема в соціальній сфері. Однією з ключових компетентностей, якими мають володіти майбутні фахівці цієї галузі, є соціокомунікативна. Адже специфіка їхньої роботи полягає в постійній взаємодії та спілкуванні з різними категоріями людей. Варто зауважити, що з огляду на воєнний стан в Україні соціальним працівникам уже тепер доводиться працювати з такими соціальними категоріями людей, як військові, ветерани та їхні сім'ї, тимчасово переміщені особи. Безсумнівно, чисельність вказаних осіб значно збільшиться після завершення повномасштабного вторгнення, коли наявність кваліфікованих і толерантних фахівців, що володіють усіма необхідними знаннями, навичками та вміннями, вважатиметься необхідністю. Тож питання формування цієї компетентності є надзвичайно актуальним в умовах сучасних соціальних змін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що проблемі формування соціокомунікативної компетентності приділяли увагу багато науковців, як-от А. Стьопкіна, І. Трубник [1], О. Плужник [2], В. Киричук, Н. Лук'янчук, Н. Климова, О. Ковальова, Ю. Савченко, Л. Єнотаєва [3], О. Тимофєєва [4], С. Калуш [5], О. Кравець, Н. Самборська [6], Н. Левус [7], Е. Рейт-Холл, П. Монтгомері [8], К. Залеський [9], Е. Лінч, Ф. Ньюлендс, Д. Форрестер [10], П. Тревітік [11], Д. Годлевська [12], Е. Садовська, А. Ярошенко [13] та ін. Проте недостатньо дослідженими залишаються питання сутності і структури соціокомунікативної компетентності саме майбутніх фахівців соціальної сфери, а також ефективних підходів до формування зазначеної компетентності в соціальній сфері.

Мета статті – розкрити сутність поняття «соціокомунікативна компетентність майбутніх фахівців соціальної сфери», визначити структурні компоненти такої компетентності та обґрунтувати їх значення для професійної підготовки фахівців соціальної сфери.

Наукова новизна дослідження полягає у визначенні ролі формування соціокомунікативної компетентності для ефективної професійної діяльності конкурентоспроможних і гнучких працівників саме соціальної сфери, основних структурних елементів та підходів до їх утворення, конкретних шляхів і педагогічних умов формування соціокомунікативної компетентності фахівців соціальної сфери.

Теоретична значущість пропонованого дослідження полягає в розширенні сучасних науково-педагогічних уявлень про шляхи, підходи

й можливості формування соціально-комунікативної компетентності в соціальній сфері, а практична – у можливості використання результатів дослідження для підготовки майбутніх спеціалістів у системі вищої освіти, для підвищення кваліфікації, під час тренінгів, вебінарів, лекцій тощо.

Визначення сутності соціокомунікативної компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери має на меті звернути увагу на важливість розвитку соціокомунікативних навичок у майбутніх фахівців соціальної сфери. Ця тема набуває особливого значення в контексті сучасного суспільства, де взаємодія та спілкування відіграють ключову роль у професійній діяльності.

Соціокомунікативна компетентність стає фундаментом для ефективної взаємодії з клієнтами, співробітниками та іншими учасниками соціальної сфери. Вона охоплює широкий спектр навичок, включаючи вміння слухати, емпатію, вміння висловлювати свої думки й ідеї зрозуміло та переконливо, вміння розв'язувати конфлікти й працювати в команді.

Розвиток соціокомунікативних навичок важливий не лише для успішної роботи в соціальній сфері, а й для побудови гармонійних відносин у всіх сферах життя. Високий рівень соціокомунікативної компетентності сприяє підвищенню якості послуг, забезпечує ефективність роботи та досягнення цілей організацій у сфері соціального обслуговування.

А. Стьопкіна та І. Трубник стверджують, що ідея ефективної соціальної комунікації полягає у встановленні необхідних контактів і зв'язків між людьми відповідно до спільної

діяльності та бажаної мети. Саме з цієї причини в сучасному світі кожна особа повинна вміти не просто дотримуватися формальних правил і норм етикету чи пристойності, а й правильно обирати засоби та форми соціокомунікативної взаємодії для отримання бажаного кінцевого результату спілкування [1, с. 248].

Для початку потрібно проаналізувати визначення поняття «соціокомунікативна компетентність» у науковій літературі. Зокрема, О. Плужник, А. Стьопкіна та І. Трубник трактують соціально-комунікативну компетентність як уміння спеціаліста ефективно комунікувати й використовувати свій професійний та особистий досвід взаємодії з людьми в різноманітних соціальних ситуаціях. Майбутній фахівець соціальної сфери повинен не лише чітко висловлюватись, а й розпізнавати вербальні та невербальні сигнали в соціальних контекстах, адаптуватися до ситуації, потреб чи бажань співрозмовника, розв'язувати конфлікти, брати на себе відповідальність за розв'язання соціальних або комунікативних проблем, впливати на інших, спілкуватися з колегами й партнерами, навчати та виховувати тощо [1; 2].

Соціокомунікативна компетентність є необхідністю та ключовою складовою для успішної взаємодії людей у суспільстві. Будь-який фахівець, що працює в цій сфері, повинен володіти навичками, які дають можливість ефективно спілкуватися та взаємодіяти з людьми. Це включає вміння керувати власною поведінкою, розв'язувати конфлікти, брати на себе відповідальність за подолання соціальних або комунікативних проблем, впливати на інших, спілку-

ватися з колегами й партнерами, навчати та виховувати і т. д.

Колектив авторів [3] розглядає соціально-комунікативну компетентність як уміння фахівця реалізовувати власні завдання, цілі та потреби, розв'язувати проблемні чи складні ситуації за допомогою створення партнерських взаємовідносин зі співрозмовником чи клієнтом відповідно до їхніх потреб, запитів, цілей і очікувань у межах загальнолюдських, толерантних та прийнятних правил поведінки й завдяки ефективній комунікації [3, с. 75].

О. Тимофєєва описує соціально-комунікативну компетентність як рівень готовності особистості взаємодіяти з іншими людьми на особистому й професійному рівнях. Це важливо для спеціаліста, оскільки дає йому можливість успішно діяти в професійному оточенні та суспільстві відповідно до власних здібностей і соціального статусу [4].

С. Калус вважає, що соціально-комунікативна компетентність є сукупністю певних умінь, знань, рис особистості, потрібних для соціально-професійної сфери. Вказана компетентність означає здатність людей взаємодіяти та ефективно спілкуватися в соціальному середовищі. Вона поєднує мовні, прагматичні, культурні й емоційні компетенції, які дають змогу людям успішно орієнтуватися в різних соціальних ситуаціях [5; 6].

Дослідження Н. Левус показали, що до найважливіших особистісних факторів, які впливають на соціокомунікативну компетентність фахівців, належать кмітливність, гнучкість у поведінці, проникливість, наполегливість, відповідальність і активність; до емоційних факторів – соці-

альна сміливість, почуття впевненості та комфорту в соціальних ситуаціях, емоційна стійкість і зрілість. На думку дослідниці, соціально-комунікативна компетентність у дорослих формується через безпосередню взаємодію з іншими людьми задля досягнення спільної мети та є результатом їхнього досвіду спілкування [7].

Варто наголосити, що формування соціокомунікативної компетентності базується на певних підходах, які відіграють найважливішу роль у формуванні цієї компетентності. Це:

- міждисциплінарний підхід; інтеграція знань, умінь і навичок з різних галузей;
- практична орієнтованість;
- використання активних методів, проблемного й експериментального навчання;
- важливість культурної компетентності;
- дотримання етичних та моральних принципів;
- соціальний конструктивізм;
- необхідність соціальної взаємодії;
- інтеграція інформаційно-комунікативних технологій.

Основними компонентами соціокомунікативної компетентності є:

1. Міжособистісні навички – уміння ефективно взаємодіяти з іншими людьми на особистому рівні. Включають уміння активно слухати, виражати свої думки та емоції, розуміти й сприймати точку зору інших, розкривати суть проблеми, правильно задавати запитання, реагувати належним чином, а також будувати взаєморозуміння та довіру.

2. Комунікаційні навички – здатність ефективно висловлювати свої думки та ідеї як у письмовій, так і у

вербальній формі. Включають уміння використовувати мовні засоби й невербальні знаки для передання інформації та взаєморозуміння, а також для визначення контексту та мети подальшої роботи.

3. Емпатія та співчуття – здатність сприймати почуття й емоції інших людей, розуміти їхні потреби та переживання. Емпатія допомагає створювати зв'язки з іншими й розуміти їхню точку зору, що важливо в будь-якій сфері взаємодії.

4. Культурний компонент – здатність ефективно взаємодіяти з людьми із різних культур і тлумачити їхні традиції, цінності та норми поведінки. Міжкультурна компетентність включає розуміння культурних відмінностей і вміння адаптуватися до різних соціокультурних контекстів.

5. Конфліктні навички – здатність ефективно управляти конфліктними ситуаціями та знаходити конструктивні шляхи розв'язання проблем. Включають уміння слухати сторони, виражати свої почуття й думки, шукати компроміси та долати розбіжності [1; 5; 7–10].

Соціокомунікативна компетентність являє собою важливий аспект людської взаємодії та спілкування, вона охоплює набір навичок, які дають можливість людині ефективно спілкуватися, розуміти інших, висловлювати свої думки й ідеї зрозуміло та впливово. Ці навички охоплюють невербальну комунікацію, наприклад встановлення зорового контакту та кивання, а також низку вербальних технік, включаючи роз'яснення, рефлексію, перефразування, резюмування й порушення відкритих запитань. Вони є частиною змісту низки курсів комуніка-

тивних навичок і модулів підготовки до практики [9; 10].

Окрім того, соціокомунікативна компетентність передбачає вміння розв'язувати конфлікти, встановлювати та підтримувати здорові відносини з іншими людьми, а також адаптуватися до різноманітних соціальних і культурних середовищ. Це не лише допомагає досягати успіху в особистому та професійному житті, а й сприяє побудові здорових і гармонійних взаємовідносин у суспільстві. Від розвитку соціокомунікативної компетентності залежить якість міжособистісних взаємин, сприйняття інформації та ефективність спілкування, тому вона є невід'ємною частиною розвитку особистості в усіх аспектах її життя [1; 5].

Основні аспекти соціокомунікативної компетентності є ключовими для будь-якого професійного спілкування та взаємодії в сучасному суспільстві. Їх розвиток і вдосконалення слугують важливою складовою підготовки майбутніх фахівців у соціальній сфері та в інших галузях.

Розвиток соціокомунікативних навичок у майбутніх фахівців соціальної сфери є однією з ключових складових їхньої професійної підготовки. Сучасне суспільство вимагає від соціальних працівників не лише знань та навичок у своїй галузі, а й здатності ефективно спілкуватись, активно слухати, розуміти та відчувати потреби своїх клієнтів, а також вміти знаходити конструктивні рішення для врегулювання різних ситуацій.

На думку Е. Рейт-Холл та П. Монтомері, соціокомунікативні навички допомагають соціальним працівникам і студентам соціальної роботи встановлювати й підтримувати ем-

патію (здатність до співчуття та розуміння почуттів і переживань інших осіб), ефективно спілкуватись як невербально, так і вербально, визначати контекст та мету роботи, активно слухати, розкривати історію чи суть проблеми, ефективно задавати запитання, втручатися й реагувати належним чином [8].

Саме під час ефективного застосування соціально-комунікативних навичок соціальними працівниками встановлюються важливі зв'язки та стосунки, а також просуваються такі важливі концепції, як партнерство й розширення можливостей [11, с. 185–186].

Процес розвитку соціокомунікативних навичок починається під час здобуття загальної середньої освіти та є складовою державних стандартів загальної середньої освіти, а також складовою НУШ. На етапі навчання в закладах вищої освіти розвиток зазначених навичок виходить на новий, складніший рівень. Студентам соціальних спеціальностей пропонуються різноманітні курси та практичні заняття, спрямовані на вдосконалення їхніх комунікаційних, міжособистісних і конфліктних навичок. Важливою частиною цього процесу є взаємодія з викладачами та спілкування з колегами, що дає змогу студентам отримувати зворотний зв'язок і навички розв'язання проблем у реальному часі.

Одним із ключових аспектів розвитку соціокомунікативних навичок є практичне навчання. Майбутні фахівці повинні мати можливість набувати досвід спілкування з клієнтами та подолання реальних проблем, що виникають у сфері соціальної роботи. Практичні вправи, рольові ігри й

тренінги дають можливість студентам випробувати свої навички в реальних ситуаціях та отримати повніше уявлення про те, як вони можуть застосовувати їх у своїй майбутній професійній діяльності [1; 12, с. 15].

А. Стьопкіна та І. Трубник наголошують на важливості проблемного навчання (творчий процес постановки й розв'язання конфліктів та проблем) як важливого аспекту формування соціокомунікативної компетентності та практичної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери. Для реалізації такого навчання доцільно використовувати такі методи й прийоми, як постановка проблемних ситуацій, формулювання гіпотез, що потребують доказів. Це спонукає до спільних роздумів, дискусій, пошуку нових шляхів розв'язання проблем у комунікативних ситуаціях [1, с. 250–251].

Зарубіжні науковці також зазначають, що соціокомунікативні навички слід відпрацьовувати в спеціально змодельованих, наближених до реальних умов контекстах, ситуаціях та обставинах [8–10].

Педагогічні практики, що використовуються для навчання комунікативних навичок студентів із соціальної роботи, включають широкий спектр афективних, когнітивних і поведінкових компонентів, за допомогою яких студенти беруть участь у різноманітних видах діяльності. Після введення теорії навички спілкування, як правило, репетируються з використанням рольової гри, імітації практики з користувачами послуг або спеціально підготовленими людьми [8].

Окрім того, стажування та практичні заняття в місцях роботи до-

помагають майбутнім фахівцям соціальної сфери набутти практичний досвід спілкування з різними людьми, розв'язання реальних конфліктів і адаптації до різних ситуацій. Завдяки цьому вони можуть глибше розуміти потреби та проблеми своїх майбутніх клієнтів і навчитися знаходити ефективні шляхи їх подолання [5].

Е. Садовська та А. Ярошенко підкреслюють ефективність тренінгів із комунікації й спілкування, рольових ігор, дебатів та інших методів, спрямованих на розвиток соціокомунікативних навичок. Ці активності допомагають майбутнім фахівцям у соціальній сфері навчитися працювати в команді, ефективно спілкуватися й розуміти потреби різних соціальних груп [13, с. 37].

На думку Е. Лінч, Ф. Ньюлендс і Д. Форрестера, потрібно заохочувати критичну рефлексію, яка сприяє самосвідомості фахівців. Зворотний зв'язок є важливим компонентом, що допомагає їм навчитися розуміти свої сильні сторони й ті, що потребують розвитку [10].

Слід наголосити, що розвиток соціокомунікативних навичок є постійним процесом, який триває протягом усієї кар'єри в соціальній сфері. Фахівці постійно вдосконалюють свої навички за допомогою професійних курсів, тренінгів та набуття практичного досвіду, що дає їм можливість ефективно впливати на соціальні процеси й допомагати людям у складних життєвих ситуаціях.

Вплив соціокомунікативної компетентності на професійний успіх є беззаперечним у сучасному світі, де спілкування та взаємодія з людьми відіграють ключову роль у будь-якій сфері діяльності. Соціокомунікативні

навички стають невід'ємною частиною успішної кар'єри та визначають ефективність спілкування, розв'язання конфліктів і побудови взаємин із колегами, клієнтами й партнерами.

У сучасному суспільстві, де глобалізація та швидкі зміни вимагають від професіоналів більшої адаптивності, соціокомунікативні навички стають ключовим елементом конкурентоспроможності. Люди з розвинутою соціокомунікативною компетентністю здатні швидко адаптуватися до нових ситуацій, легко знаходити спільну мову з різними людьми та ефективно долати конфлікти.

Професійний успіх у сучасному світі значною мірою залежить від здатності взаємодіяти з колегами та клієнтами, встановлювати партнерські відносини й будувати довіру. Люди з розвинутою соціокомунікативною компетентністю мають перевагу в будь-якій сфері діяльності, оскільки їм краще вдається залучати інших до спільних проєктів, розв'язувати проблеми та досягати поставлених цілей [1].

Важливим є те, що соціокомунікативна компетентність сприяє розвитку лідерських рис і посилює здатність впливати на інших. Люди з високим рівнем соціокомунікативної компетентності можуть ефективно висловлювати свої ідеї та впроваджувати їх у життя, використовуючи для цього різноманітні методи й засоби впливу. Не менш важливою є роль соціокомунікативних навичок у побудові успішних міжособистісних відносин. Здатність слухати, розуміти та відповідати на потреби й очікування інших є ключовою для підтримки позитивних взаємин і побудови співробітництва.

Сучасний світ висуває перед фахівцями серйозні виклики, які потребують не лише технічних знань, а й умінь ефективно спілкуватися, розуміти потреби та почуття інших людей і розв'язувати конфлікти. Ось деякі аспекти впливу соціокомунікативної компетентності на професійний успіх [1; 5; 7]:

1. Ефективне спілкування з клієнтами та колегами: здатність чітко виражати свої думки, слухати інших і знаходити спільну мову важлива в будь-якій професійній сфері. Уміння здійснювати побудовану комунікацію сприяє розв'язанню проблем, підвищенню рівня задоволеності клієнтів та покращенню робочих відносин.

2. Емпатія та співчуття: здатність співчувати й відчувати емоційний стан інших осіб дає можливість побудувати довіру та підтримати співробітників у важкі моменти. Емпатія також допомагає краще розуміти потреби клієнтів і забезпечувати їх задоволення.

3. Уміння розв'язувати конфлікти й негативні ситуації: у будь-якій професійній сфері виникають конфлікти та непорозуміння. Однак людина з розвинутою соціокомунікативною компетентністю може ефективно долати такі ситуації, знаходячи компромісні рішення й точки перетину.

4. Збільшення можливостей кар'єрного зростання: фахівці з високим рівнем соціокомунікативних навичок зазвичай мають більше можливостей для просування по службі та отримання відповідальних посад. Вони можуть легше впливати на прийняття рішень, оскільки здатні ефективно висловлювати свої ідеї й переконувати інших.

Очевидно, що соціокомунікативна компетентність визначає успіх у будь-якій професійній сфері. Її розвиток стає важливим завданням для кожного, хто прагне досягти вагомих результатів у своїй кар'єрі та особистому житті, адже впливає на професійний успіх, надаючи людині конкурентні переваги й допомагаючи досягати успіхів у різних сферах діяльності. Ця компетентність стає основою для успішної кар'єри та досягнення особистих і професійних цілей.

Усвідомлення й розвиток соціокомунікативної компетентності в майбутніх фахівців соціальної сфери відіграє надзвичайно важливу роль у формуванні їхньої професійної ідентичності та успіху в майбутній кар'єрі. Зазначена компетентність є основою ефективного спілкування, побудови взаєморозуміння та сприяє позитивним змінам у взаємодії з клієнтами, колегами й різними соціальними групами.

Соціокомунікативна компетентність проявляється в здатності виявляти емпатію, розуміти потреби та почуття інших, а також уміти ефективно висловлювати свої думки й ідеї. Вона також включає в себе навички активного слухання, конструктивного сприйняття повідомлень і вміння розв'язувати конфлікти шляхом пошуку компромісних рішень.

Професійні фахівці, які володіють розвинутою соціокомунікативною компетентністю, здатні створювати сприятливий клімат спілкування, підвищувати рівень довіри та співпраці в команді, а також досягати кращих результатів у роботі з клієнтами. Вони можуть швидше та краще зрозуміти потреби своїх підопічних і надавати їм необхідну підтримку й допомогу.

Отже, розвиток соціокомунікативної компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери є невід'ємною складовою їхньої підготовки та професійного зростання. Ця компетентність допомагає створити сприятливі умови для успішного виконання професійних обов'язків і досягнення високих стандартів якості у сфері соціальної роботи. Розуміння й практичне застосування принципів соціокомунікативної компетентності є ключем до досягнення позитивних результатів та високого професійного статусу в сучасному соціальному середовищі.

Перспектива наших подальших досліджень полягає у визначенні ролі використання інформаційно-комунікативних технологій у процесі формування соціокомунікативної компетентності фахівців соціальної сфери.

Список використаних джерел

1. Стьопкіна А. С., Трубник І. В. Формування соціально-комунікативної компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2021. № 1 (100). С. 247–256. DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2021-100-1-247-256>.
2. Плужник О. Формування соціо-комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти в умовах дистанційної освіти. *Соціум. Документ. Комунікація*. 2022. № 14. С. 266–284. DOI: <https://doi.org/10.31470/2518-7600-2022-14-266-284>.

3. Розвиток соціально-комунікативної компетентності обдарованих учнів початкової школи : посібник / В. О. Киричук та ін. ; за заг. ред. Н. В. Лук'янчук, Н. А. Климова. Київ : Ін-т обдарованої дитини, 2014. 132 с. URL: <https://tinyurl.com/5n929yv2>.

4. Тимофєєва О. Формування соціально-комунікативної компетентності майбутніх судноводіїв як педагогічна проблема. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Сер. : Педагогічні науки*. 2016. Т. 3. № 1. С. 171–185. DOI: <https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v3i1>.

5. Калуш С. К. Соціально-професійна компетентність як цілісний результат професійної освіти. *Проблеми якості освіти*. Київ : Дослідн. центр проблем якості підготовки фахівців, 2008.

6. Кравець О., Самборська Н. Формування соціально-комунікативної компетентності майбутніх фахівців нефілологічних спеціальностей на заняттях з англійської мови засобами інформаційно-комунікативних технологій. *Нові технології навчання*. 2019. № 92. С. 148–155. URL: <http://journal.org.ua/index.php/ntn/article/view/75/77>.

7. Левус Н. І. Чинники соціально-комунікативної компетентності молоді. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. 2011. № 27. С. 180–189. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nsspp_2011_27_22.

8. Reith-Hall E., Montgomery P. Communication skills training for improving the communicative abilities of student social workers: A systematic review. *Campbell Systematic Reviews*. 2023. Vol. 19, Iss. 1, e1309. DOI: <https://doi.org/10.1002/cl2.1309>.

9. Empathy in social work education / K. L. Zaleski et. al. *Contemporary Behavioral Health Care*. 2016. Vol. 2, Iss. 1. P. 48–53. DOI: <https://doi.org/10.15761/CBHC.1000113>.

10. Lynch A., Newlands F., Forrester D. What does empathy sound like in social work communication? A mixed-methods study of empathy in child protection social work practice. *Child & Family Social Work*. 2019. Vol. 24, Iss. 1. P. 139–147. DOI: <https://doi.org/10.1111/cfs.12591>.

11. Trevithick P. Social work skills and knowledge: A practice handbook. 3rd ed. Open University Press, 2012. 432 p.

12. Годлевська Д. М. Формування професійної комунікативної компетентності майбутніх соціальних працівників в умовах педагогічного університету : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2007. 23 с. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/1407>.

13. Садовська Е., Ярошенко А. Формування професійної компетентності соціального працівника в умовах вищого навчального закладу : монографія / Нац.-пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2018. 113 с. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/23427/Sadovska%20E._Yaroshenko%20A.pdf?sequence=1.

Bohdan Hliadyk

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, Ukraine,
glyadykbohdan@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-7498-370X>

Liudmyla Petryshyn

Dr. Sc. (Pedagogical), Professor, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University,
Ternopil, Ukraine, ludmyla.petryshyn@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4506-1523>

Vitalii Kulchytskyi

Dr. Sc. (Pedagogical), Professor, I. Horbachevsky Ternopil National Medical University, Ternopil,
Ukraine, kulchytskyjvy@tdmu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5863-3204>

Taras Kulchytskyi

Ph. D. (Law), Ternopil National Technical University named after Ivan Pulyu, Ternopil, Ukraine,
taraster20@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7044-1563>

THE ESSENCE OF SOCIOCOMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE SPECIALISTS IN THE SOCIAL SPHERE

Abstract. *Socio-communicative competence is an important component of the professional training of specialists in the social sphere. It involves the formation of abilities and skills in effective interaction, communication, and understanding of other people. The article examines the role of socio-communicative competence for future specialists in the social sphere. It was found that in today's fast-paced world, a highly qualified professional must possess effective communication skills in order to navigate the complexities of human interactions, promote positive social change, and provide ethical and culturally competent services. It is noted that researchers consider this competence as the ability to express oneself clearly, recognize signals in context, and adapt to the needs of the interlocutor. It has been found that it includes building partnerships and solving problems through effective communication. The study analyses the essence of the concept of socio-communicative competence, and considers its components and structure. The need to develop communication skills in students of the social sphere, the ability to establish contact, organise partner interaction, overcome conflicts, develop empathy, and reflection are substantiated; the importance of the formation of this competence in future specialists of the social sphere for the successful implementation of their professional activities is determined. The main structural components of socio-communicative competence are revealed and approaches to the formation of these components in future specialists are indicated. Specific ways and pedagogical conditions for the formation of socio-communicative competence of future specialists in the process of studying humanitarian disciplines, passing practice, and extracurricular work are proposed. It is noted that the formation of socio-communicative competence is an important task in training competitive, professionally mobile specialists in the social sphere.*

Keywords: *socio-communicative competence, specialists in the social sphere, professional training, components of socio-communicative competence, communicative skills and abilities, interaction, communication, understanding others.*

References

1. Styopkina, A., & Trubnik, I. (2021). Formation of social and communicative competence of future specialists of the social sphere. *Spirituality of a personality: methodology, theory*

and practice, 1(100), 247-253. DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2021-100-1-247-256> [in Ukrainian].

2. Pluzhnyk, O. (2022). Formation of social-communicative competence of higher education applicants in terms of distance education. *Society Document. Communication*, 14, 271-278. DOI: <https://doi.org/10.31470/2518-7600-2022-14-266-284> [in Ukrainian].

3. Kyrychuk, V. O., Lukianchuk, N. V., Klymova, N. A., Kovalova, O. A., Savchenko, Yu. Yu., & Yenotaieva, L. Ye. (2014). *Development of social and communicative competence of gifted primary school students*. Kyiv: Institute of Gifted Children. Retrieved from <https://tinyurl.com/5n929yv2> [in Ukrainian].

4. Timofeeva, O. (2016). Formation of social and communicative competence of future navigators as a pedagogical problem. *Collection of scientific works of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine. Series: Pedagogical Sciences*, 3(1), 171-185. DOI: <https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v3i1> [in Ukrainian].

5. Kalush, S. K. (2008). Social and professional competence as a holistic result of vocational education. *Problems of education quality*. Kyiv: Research Center for the Quality of Specialist Training [in Ukrainian].

6. Kravets, O., & Samborska, N. (2019). Formation of social and communicative competence of future specialists of non-philological specialties in English language classes by means of information and communication technologies. *New learning technologies*, 92, 148-150. Retrieved from <http://journal.org.ua/index.php/ntn/article/view/75/77> [in Ukrainian].

7. Levus, N. I. (2011). Factors of social and communicative competence of young people. *Scientific studies on social and political psychology*, 27, 180-189. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nsspp.2011_27_22 [in Ukrainian].

8. Reith-Hall, E., & Montgomery, P. (2023). Communication skills training for improving the communicative abilities of student social workers: A systematic review. *Campbell Systematic Reviews*, 19(1), e1309. DOI: <https://doi.org/10.1002/cl2.1309>.

9. Zaleski, K. L., Araque, J. C., Finney, K., Harper, B., Lewis, J., Amit, M. S. ...& Castronuovo, J. (2016). Empathy in social work education. *Contemporary Behavioral Health Care*, 2(1), 48-53. DOI: 10.15761/CBHC.1000113.

10. Lynch, A., Newlands, F., & Forrester D. (2019). What does empathy sound like in social work communication? A mixed-methods study of empathy in child protection social work practice. *Child & Family Social Work*, 24(1), 139-147. DOI: <https://doi.org/10.1111/cfs.12591>.

11. Trevithick, P. (2012). *Social work skills and knowledge: A practice handbook*. 3rd ed. Open University Press, 432 p.

12. Hodlevska, D. M. (2007). *Formation of professional communicative competence of future social workers in the conditions of pedagogical university*. (Extended abstract of candidate's thesis). National Pedagogical Dragomanov University. Kyiv. Retrieved from <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/1407> [in Ukrainian].

13. Sadovska, E., & Yaroshenko, A. (2018). *Formation of professional competence of a social worker in a higher educational institution*. Kyiv: National Pedagogical Dragomanov University. Retrieved from https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/23427/Sadovska%20E._Yaroshenko%20A.pdf?sequence=1 [in Ukrainian].